

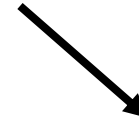
Laboratorní diagnostika v infektologii

Laboratorní vyšetření

Specifická

vyšetřuje odd.
mikrobiologie a imunologie

Nespecifická

vyšetřuje odd.
biochemie, hematologie
(FW, CRP, KO+diff.,
urea, kreatinin, JT,
minerály ad.)

Pacient

Diferenciální diagnóza

Serologie

diagnostický titr
nebo 4-násobný
vzestup titru

Přímá detekce

mikroskop
detekce Ag,
toxinu, D(R)NA

Kultivace

výhoda možného
vyšetření citlivosti
mikroba

Bakteriální kultivace

- správný odběr
 - nejvhodnější materiál
 - minimalizace kontaminace
- dostatečné množství
- šetrný a rychlý transport (transport.půdy)
- delší skladování při $t \sim 5^{\circ}\text{C}$
- získání citlivosti k ATB

Nejčastější materiál k bakteriální kultivaci

- hemokultura
- výtěr T, N
 - nejčastěji *S. pyogenes* sk. A; *N. gonorrhoe*, *C. diphtheriae* - na žádost
- sputum, tracheální aspirát, bronchiální výplach
- moč
- výtěr z rekta, stolice
- stěr z kožních lézí, pustul, abscesů
- mozkomíšní mok
- stěr ze spojivek

Interpretace bakteriologických vyšetření

Přirozená mikroflóra

dutina ústní

- viridující streptokoky, anaeroby, *Candida* sp.

nos

- stejná jako na kůži, *Staphylococcus aureus*
(u 30 % zdravých lidí)

nasopharynx

- jako d.ú., dále *Haemophilus influenzae*,
Neisseria meningitidis, *S. pneumoniae*)

distální uretra

- KN stafylokoky, difteroidy, enterokoky, lactobacily, mykoplasmata, streptokoky, ureaplastmata, bakteroidy, peptostreptokoky

Odběr hemokultur

- při **vzestupu** TT nebo třesavce
- **nejlépe před** nasazením ATB
- pokud již nasazena ATB léčba a není možné ji vysadit, pak **těsně před** další dávkou
- **aseptická technika odběru** - dezinfekce rukou odebírajícího, rukavice, dezinfekce místa venepunkce, dezinfekce gumové zátky na lahvičce
- **objem**: dospělý - 20 ml/1 HK (10 ml/aer+anaer. lahv.)
dítě do 20 kg - 1-5 ml dle hmotnosti, spec.lahvička

Odběr hemokultur

- 2-4 sady z různých míst perif. venepunkce
 - výjimečně z CŽK
- založení co nejdříve do 16 hod. po odběru
- přechodné uchování při pokojové teplotě nebo 37°C dle instrukcí výrobce
- TTD (time to detection)
 - čas potřebný pro detekci mikroorganismu
 - závisí na metabolismu mikroba a iniciální náloži v krvi

Hemokultivační systémy (Bactec, BacTAlert)

princip: detekce patogenu na základě zvýšení koncentrace CO_2/O_2 v lahvičce

- scan každých 10-20 min., při pozitivitě spustí přístroj alarm

Interpretace pozitivních hemokultur

- ve většině případů pozitivita do 48 hod.
- infikující bakterie často do 24 hod.

Kontaminanty bez klinického významu:

Propionibacterium acnes

Staphylococcus epidermidis a další KN stafykoky

- pokud není CŽK, i.v. vstup, chlopenní náhrada

viridující streptokoky (s výjimkou skupiny *S. milleri*)

- pokud není podezření na IE či zaveden CŽK

difteroidy

Izolace/kultivace virových agens

- průkaz viability viru
- možnost testování antivirotik
- další studium viru
- nižší citlivost
- pomalé (7-21 dní), vyžaduje různé buněčné linie
- zkušený personál
- není rutinní metodou

Detekce antigenu

ELISA (enzyme immunoassay)

- různá senzitivita i specifita
- průkaz bakterií včetně toxinů, virů, hub, parazitů

Detekce antigenu - pokrač.

Imunofluorescence

- přímá, nepřímá (citlivější)
- využívá monoklonální protilátky
- nasopharyngeální stěr/aspirát
- např. chřipka, RSV, HSV, VZV

Latex. aglutinace -

- bedside test
- diagnostika virových infekcí GIT
- dobrá citlivost

Serologie

- detekce humorální imunitní odpovědi
- výhoda u obtížně prokazatelných patogenů
- rychlá, neinvazivní
- nevadí léčba ATB
- nevýhody - zkřížená reaktivita, imunosuprimování
- sérum (párový odběr), mozkomíšní mok

Serologie - pokrač.

- vzorky: sérum (párový odběr), mozkomíšní mok

METODY:

- ELISA
- Western blot (konfirmasiace)
- aglutinace (přímá, latexová, hemaglutinace)
- komplement-fixační reakce
- imunofluorescence

Interpretace serologie

- nutná opatrnost, zvážit anamnesu a symptomy
- průkaz akutní infekce IgM Ab nebo serokonverzí
- **4násobný vzestup** titru mezi odběry
- IgM Ab - mohou přetrvávat měsíce, zvýšené při reaktivaci
- stabilní IgG Ab - **prodělaná infekce** v minulosti
- **věk** - narušení produkce Ab u starých osob, novorozenců, imunokompromitovaných
- přenos protilátek **z matky na plod**
- přenos Ab krevními deriváty
- **nespecifická reaktivita** - herpesviry ad.

Hemaglutinace u infekční mononukleózy

- **Paul-Bunnelova reakce** (Erikson, OCH test, Monospot)
 - průkaz primoinfekce EBV
 - falešně negat. u dětí, může být i falešně pozit.
 - při dg. rozpacích doplnit specif. protilátky

Molekulárně-biologické metody

PCR, LCR

- dnes již velké množství patogenů
- vyžaduje zkušený personál
- využití u bakt. infekcí *N. meningitidis*, *M. tuberculosis*, *Strep. pneumoniae*, *Listeria monocytogenes*
- viry (*HSV 1,2*, *CMV*, enteroviry, *EBV*, parvovirus B19)
- často falešně pozitivní i negativní výsledky
- real-time PCR významně redukuje nedostatky metody

Biomarkery u bakteriálních infekcí a sepse

CRP - produkován v játrech (vliv IL-6, TNF- α)

prokalcitonin (PCT) - u sepse dochází k produkci PCT v celé řadě somatických buněk

počet leukocytů, neutrofilů, lymfocytů

cytokiny

TREM-1

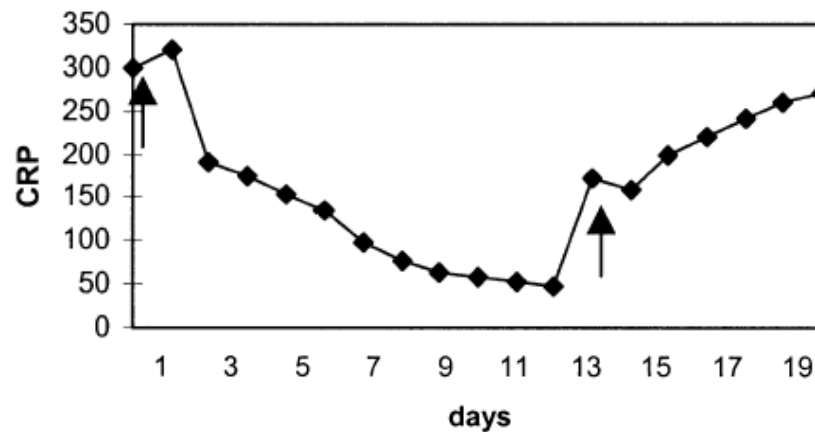
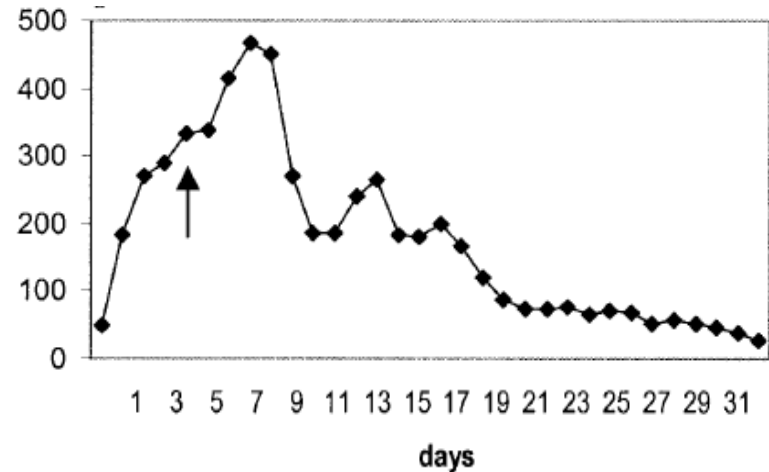
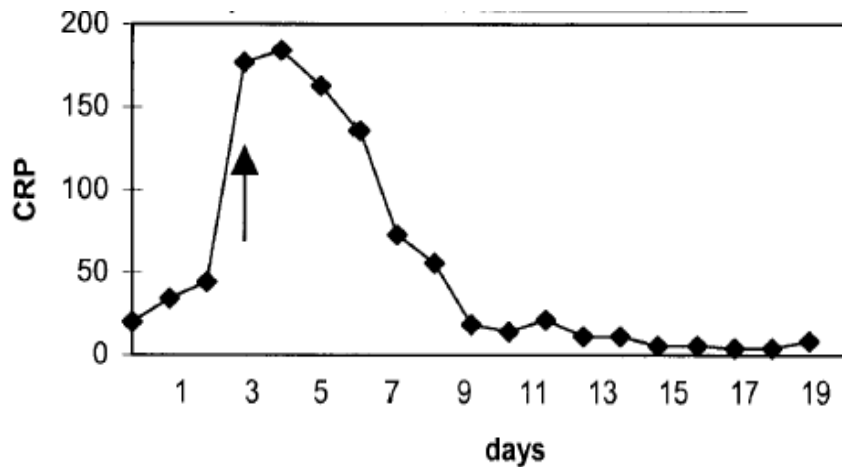
testováno dalších až 160 molekul

Biomarkery u sepsse

General Variables	
Fever or hypothermia	
Tachycardia	
Tachypnea	
Hyperglycemia (in the absence of diabetes)	
Inflammatory Variables	
Leukocytosis or leucopenia	
Raised plasma CRP concentration	
Raised PCT concentration	
Hemodynamic Variables	
Arterial hypotension	
High cardiac index	
Mixed venous oxygen saturation >70%	
Organ Dysfunction Variables	
Arterial hypoxemia	
Acute oliguria	
Altered mental status	
Unexplained coagulation abnormalities	
Unexplained ileus	
Unexplained hyperbilirubinemia	
Tissue Perfusion Variables	
Unexplained hyperlactatemia	
Decreased capillary refill	

C-reaktivní protein

- sekrece za 4-6 hod., max.za 36-50 hod.
- biol. poločas 16 hod.

Prokalcitonin

- **prokalcitonin (PCT)** – u sepse dochází k produkci PCT v celé řadě somatických buněk
- stimulace produkce PCT – bakteriální toxiny, TNF- α , IL-1 β
- není prohormon kalcitoninu, fyziol. fce není známa
- detekovatelný za **3-4 hod.**, max. za **14 hod**
- pomalý pokles – poločas v séru **22-35 hod.**
- produkce PCT nekoreluje s jaterními či renálními parametry

PCT

koncentrace PCT (ng/l)	atb terapie
<0,1 [*]	Ne
0,1 – 0,25 [*]	Ne
0,25 – 0,5 ⁺	Ano

*Kontrolní vyšetření 6 – 24 hod.; ⁺Kontrolní vyšetření 3 dny

Interpretace vyš. zánětlivých markerů

- kinetika CRP je pomalejší než PCT
- CRP slabě koreluje s tíží sepse
- CRP je citlivý, ale nespecifický ukazatel
- produkce CRP může být ovlivněna imunosupresí
- PCT je více specifický v diagnostice infekčního zánětu a sepse

Krevní obraz u inf. chorob

KO je vyšetření:

leukocytů, erytrocytů, Hb, Hct, trombocytů

Diferenciál

- určuje zastoupení jednotlivých populací bílých krvinek
 - lymfo, mono, granulocyty

Změny v KO u infekce jsou způsobeny:

- působením patogenu
- přidruženým onemocněním, chronicitou infekce
- účinkem léků

Změny v krevním obraze

Pancytopenie

- miliární TBC, VHB, HIV
- chloramfenikol - aplastická anémie/reverz. dřevňový útlum, linezolid

Leukopenie

- virové hepatitidy, EBV, CMV, chřipka, tyfus, malárie, m. Dengue, rickettsiózy, G- sepse
- léky - interferony, ATB (včetně PNC)

Krevní obraz u inf. chorob - pokrač.

Leukocytóza

- infekční i neinfekční zánět

Neutrofilie

- infekce

Eosinofilie

- parazitární onemocnění (kromě prvoků)
- larvální toxokaróza

Krevní obraz u inf. chorob - pokrač.

Lymfocytóza (>4000/microl)

reaktivní při viróze - CMV, EBV, TBC, lues, pertuse

Lymfocytopenie (<1500/microl)

při léčbě GK, miliární TBC, HIV, ale i chřipka!

Krevní obraz u inf. chorob - pokrač.

Trombocytóza

Kawasakiho syndrom

chron.- leukemie, malignity, cirhoza, vaskulitidy

Trombocytopenie

malárie, sepse, DIC, erhlichioza

zarděnky, příušnice, dengue, EBV, CMV, varicela, HIV

poléková (trimetoprim), autoimunitní

chronická - většinou neinfekční příčina

KOŽNÍ TESTY

- 1880 - Robert Koch
- detekce akutní i recentní infekce
- APC
- CD4+ T lymfocyty
 - IL-2, IL-3, IL-4, IFN-gamma

KOŽNÍ TESTY

- TBC (alternat.metoda QuantiFeron)
- lepra
- leishmanióza
- histoplasmóza

ANERGIE: systémové infekce, virové infekce, léčba kortikoidy

Take-home message

Lékař musí i v infektologii vědět:

- co vyšetřuje
- proč to vyšetřuje
- co znamená výsledek vyšetření (interpretace)

Odběr vzorků vždy před léčbou ATB!